

Hiúz [*Lynx lynx* (L.)] adatok az Északi-Középhegységből

SOLTI Béla, VARGA András
Mátra Múzeum, Gyöngyös

ABSTRACT: (Data on lynx (*Lynx lynx* /L./) at the Northern Mountain Range of medium height /N. Hungary/.) - Authors represent the data on lynx from the territory of the Mátra and Bükk Mountains, as well as of the Heves-Borsod Hill-Country in the period of 1981 - 1989. They publish the craniometrical data of two animals, as well as the most important dimensions of one furs.

Az utóbbi években a hazai nagyemlősfauna örvendetes gyarapodásának lehetünk tanúi (DEMETER 1984, TOPÁL - VÖRÖS 1984). Hogy ennek a terjeszkedésnek a mozzanatait térben és időben nyomon tudjuk követni, ezért minden megfigyelési adatra szükség van. Jelen munkánkban az északi Középhegység hiúz előfordulásait kívánjuk összefoglalni (a lövéseket, a konkrét megfigyeléseket és a híradásokat). Ahol módunkban állt, ott a példányt megvizsgáltuk, két alkalommal lehetőség nyílt craniometriai adatok felvételére és egy esetben a bőr tanulmányozására.

1915 óta (HEGYALJAI) közel hetven évnek kellett eltelnie, míg az első hiúteles (Zemplén-hegység, Háromhuta, 1981.) magyarországi hiúzadat napvilágot látott. Napjainkig a Zemplén-hegységen kívül több helyről is jelezték, így a Börzsöny, Mátra és a Bükk hegységből.

A Mátrában évek óta sejtjük létezését. Német vadászok több esetben a nyomát is felismerték. Az első példányt Erdőkövesd, Háló-lápán lőtte PÁLFI Tihamér, a budonyi MGISZ elnöke 1983. decemberében. Az elejtés helye fiatal gertyános-tölgyes vágásterület, a közelben lúcfenyő folttal. A nagytermetű hím bundája erősen foltozott, kárpáti típusú (STOLLMANN 1963).

A gerezna méretei: Törzshossz: 110 cm
Farokhossz: 16 cm
Talphossz: 22 cm
Fülhossz: 7 cm

Testsúly: 26 kg

Az állat koponyája a Mátra Múzeum gyűjteményébe került (MMGY 90. 1. 2.), méreteit és fotóját az alábbiakban közöljük.

1987. szeptemberében egy nőstényt lőttek Mátraderecske közelében. Ennek súlya állítólag 30 kg volt.

Most kaptunk hírt egy újabb hím példányról, mely még 1984-85 telén került kézre Recsk, Gyulamajornál. Ez a másik példány, melynek koponyájáról méreteket és fényképet tudunk közölni.

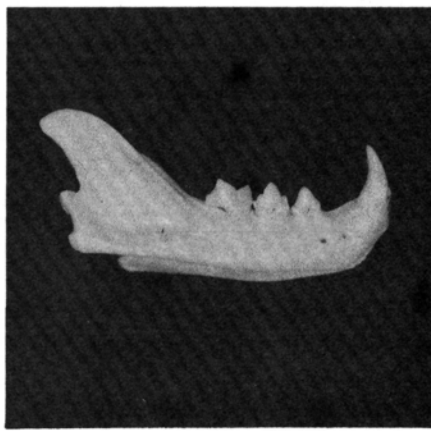
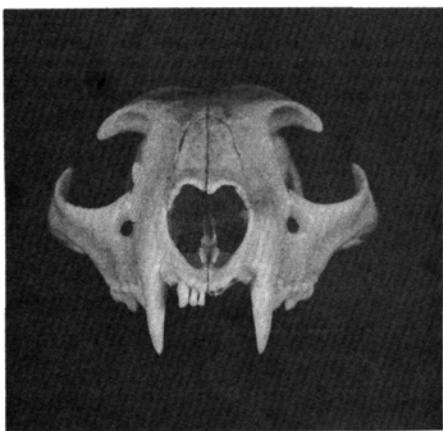
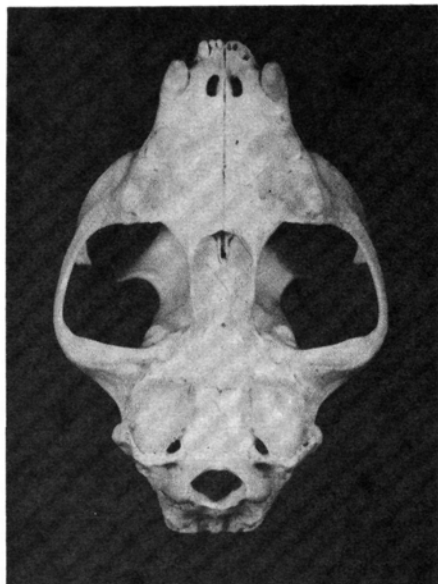
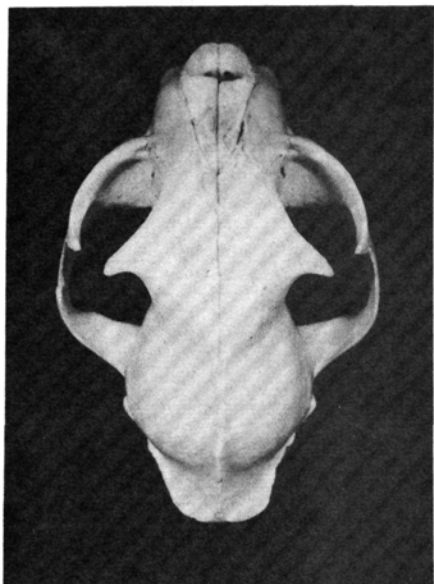
A Bükk hegységben az első példány 1989-ben került kézre Felsőtárkány közelében, a Mellér-völgy környékén (SZITTA Tamás szóbeli közlése). Erről egyéb adatot nem tudunk.

1989-90 telén a Mocsolyási Erdészet (Kelet-Bükk) területén is észlelték (SZITTA Tamás szóbeli közlése).

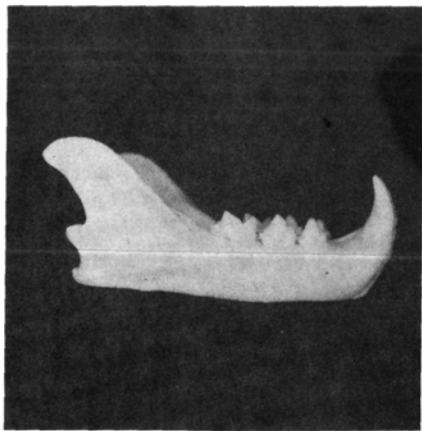
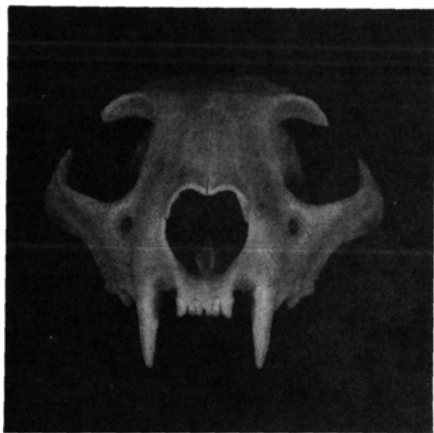
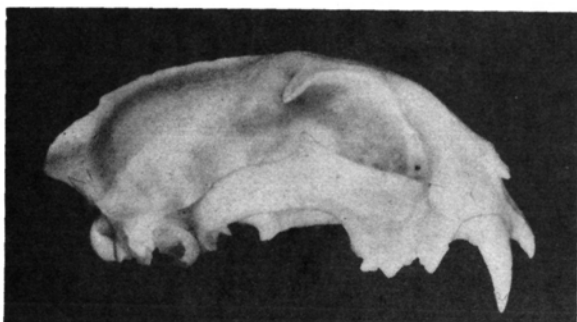
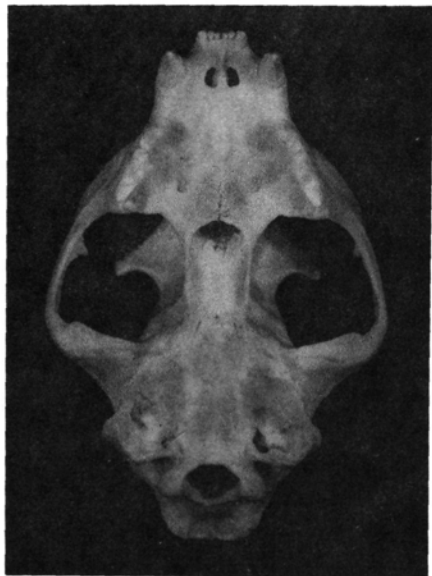
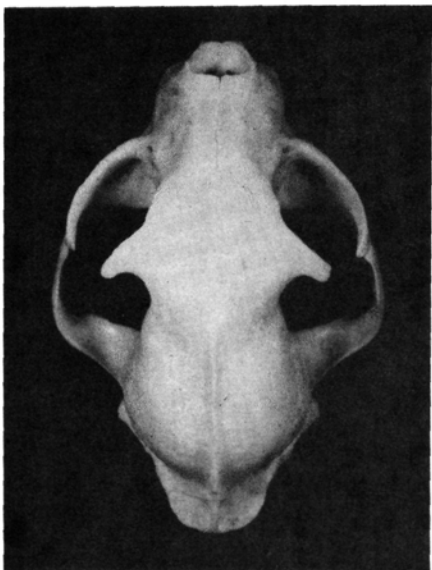
Ez úton szeretnénk megköszönni özv. PÁLFI Tihamérnek, hogy az első mátrai hiúz koponyája a múzeum gyűjteményébe kerülhetett. Köszönettel tartozunk SZITTA Tamásnak (természetvédelmi felügyelő, Bükki Nemzeti Park, Eger) a birtokában lévő adatok önzetlen átengedéséért.

	I.	II.
Cranium		
1. Tetőhossz (koponyahossz) (P-Op)	155,5	159,6
2. Condyló-basalis hossz (c-P)	138,3	140,4
3. Szájpadlás hossz (P-St)	56,5	56,7
4. Legnagyobb koponya szélesség (Zy-Zy)	105,8	108,6
5. Belső szemzugok közötti távolság (Ent-Ent)	34,1	33,4
6. Koponya legkisebb szélessége a frontostenionnál (fs-fs)	40,6	38,9
7. Postzygomatikus szélesség (eu-eu)	60,0	61,8
8. Mastoidál szélesség (Ot-Ot)	65,3	68,5
9. P ₄ + M fogsorhossz	30,0	30,1
10. P ₁ tépőfog hossza	17,7	18,0
11. C ₁ sup. corona hossz	21,6	23,2
12. Legnagyobb homlokszélesség (Ect-Ect)	70,0	70,0
13. Felső metszőfogsor (I-k) hossza	15,6	15,4
14. A koponya magassága (bulla assae alsó peremétől a crista sagittalis felső pereméig)	61,3	63,4
15. Szélesség a felső C-k között (külső éleknél mérve)	37,5	38,5
16. Bulla ossae hossza	24,2	26,7
	25,6	27,6
17. Orrcsont medial-sagittalis hossza (N-orrcsont medialoral pont)	35,8	35,9
18. Orrcsont legnagyobb hossza (N-Rh)	42,2	46,0
19. Agykoponya szélesség a koronavarratnál	57,0	55,7
20. Basalis koponyahossz (B-P), alaphossz	120,0	129,0
21. M ₁ -ek medialis (lingualis) pontjai közötti távolság	48,5	48,7
22. Medial-sagittalis arckoponya hossza (N-P)	62,8	64,6
23. Medial-sagittalis agykoponya hossza (Op-N)	113,3	119,2
24. Molare-k közötti távolság (M-M)	62,0	62,3
25. Arckoponya magasság (P ₁ alveolus-orrcsont)	kb. 49,0	50,3
26. Az orrnyílás legnagyobb szélessége	22,2	22,0
27. A condylus occipitalis szélessége (C-C)	33,5	34,2
28. A foramen magnum szélessége	17,4	18,2
Mandibula		
1. Mandibula hossz (id-cm)	102,6	105,4
2. Coronoideus hossz (Id-Cr)	110,7	114,0
3. Corpus mandibulae magassága a P ₄ - M ₁ között	18,8	20,3
4. Coronoideus magasság (gov-cr)	43,8	45,2
5. Alsó fogsor hossz (Id-M ₃ aboralis pontja)	58,4	59,0
6. Alsó metszőfogsor (I-k) hossza	10,6	10,8
7. Alsó P _m + M fogsorhossz	37,2	37,4
8. M ₁ tépőfog hossza	14,8	15,2
9. C ₁ inf. korona hossza	18,4	19,3
10. Szélesség az alsó C-k külső élei között	20,6	21,0

1. táblázat Hiúz koponyaméretei. I. = Recsk, Gyulamajor, 1984-85 tele, o; II. = Erdőkővesd, Háló-lápa, 1983. december, o (MMGY 90. 1. 2.).

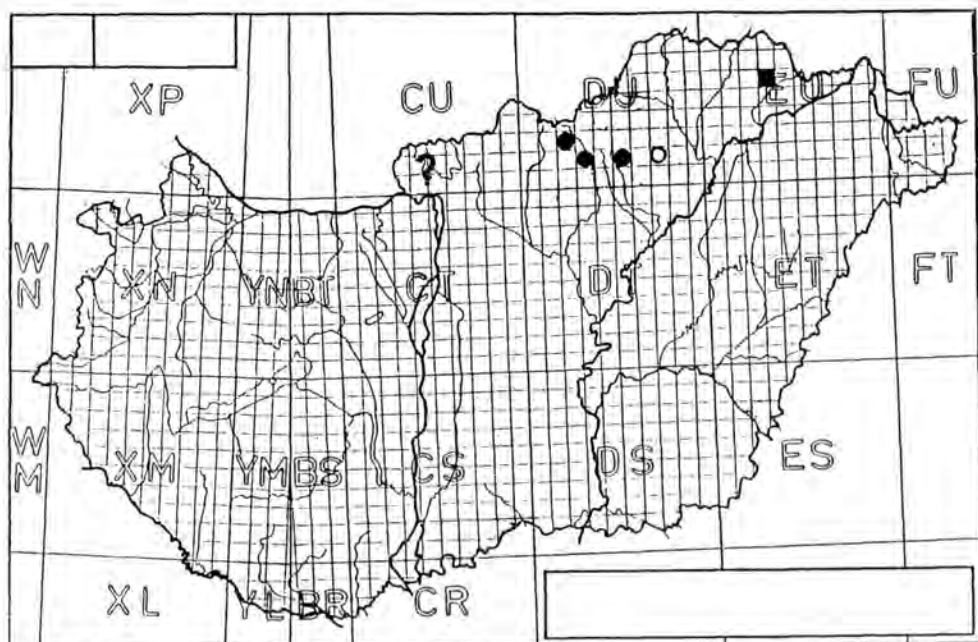
1. tábla. Az elő mátrai hiúz. Az elejtés helye és az elejtő. Erdőkövesd: Hálólápa, 1983. december.

2. tábla. Hiúz koponya, Erdőkövesd: Hálólápa (MMGY 90. 1. 2.). (Foto: ADAMIK M.)

3. tábla. Hiúz koponya, Ręcsk: Gyulamajor (Foto: ADAMIK M.).

1. ábra. Hiúz előfordulási adatok Magyarország UTM rendszerű hálótérképén. Fekete négyzet = irodalmi adat (DEMETER 1904), fekete kör = kézrekerült példány, üres kör = megfigyelés, ? = bizonytalan adat.

IRODALOM

- DEMETER, A. (1984): Recent records of rare or non-resident large carnivores in Hungary. - Vert. Hung., 22: 65-71.
- HEGYALJAI, G. (1915): Hiúz a pilisi hegyekben. - Vadászlap, 36: 71.
- MATJUSCHKIN, E. N. (1970): Der Luchs (Lynx lynx). - Die Neue Brehm-Bücherei, 517. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt. 160 pp.
- STOLLMANN, A. (1963): Príspevok k poznaniu rysa ostrovida, Lynx lynx (L.) v Československých Karpatoch. - Zool. listy 12: 301-316.
- TOPÁL, Gy. - VÖRÖS, I. (1984): Notes on history and recent records of elk (Alces alces /L./) in Hungary. - Vert. Hung., 22: 83-94.

Dr. SÓLTI Béla
VARGA András
Mátca Múzeum
H-3200 GYÖNGYÖS
Kossuth ut 40